

1. Гардашук Т. Чорне море: історія любові очима поколінь / Т. Гардашук. — К.; О.: Велес, 2007. — С. 26, 52–54, 56.
2. Д'яченко В. В., Пархомчук С. М. Презентація «Пізнавальна хвилинка». — 2010.
3. Завуч. — 2006. — № 19, лип. — С. 21–22, 30–31.
4. Пархомчук С. М. Інтегрований урок, 2010 рік.
5. Пархомчук С. М. Формування досвіду екологічно-грамотної поведінки учнів у соціальному середовищі: метод. посіб. для вчителів. Методика написання освітніх проєктів. — О., 2008. — С. 4, 6, 9, 11.
6. Природа Українського Придніз'я та Чорного

моря. — К., 2007. — С. 150–152. — (Серія: «Природа рідного краю»).

7. Сайт Одеського еколого-натуралістичного комплексу «Юннатський»: www.unnat.od.ua

8. Чабаненко Л. В. Мешканці Чорного моря. Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти та виховання. «Місячник екологічної пропаганди». — О., 1999. — С. 90–93.

С. М. ПАРХОМЧУК,

вчитель вищої категорії, вчитель-методист, вчитель початкових класів спеціалізованої школи № 117 I–III ступенів м. Одеси.

З турботою про дітей

ЧУЖИХ ДІТЕЙ НЕ БУВАЄ

У 2006 році на березі Чорного моря, у тихому і затишному куточку, за рішенням Одеської міської ради від 17.05.2006 року № 9-V з'явився дитячий будинок «Перлінка».

Цей будинок подарували дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, меценати Олександр Олександрович, Валерій Федорович Локайчук, Оксана Степанівна Дроган, які добре знають, що чужих дітей не буває.

Проблемами дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування, опікується і надає фінансову підтримку Благодійний фонд «К». Координацію діяльності закладу здійснює управління освіти та науки Одеської міської ради. «Перлінка» забезпечує розвиток, виховання, навчання та соціальну адаптацію дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з 3 років. Планова потужність закладу — 80 дітей. Сьогодні в ньому — 51 дитина. З них: 3 дітей-сиріт, 35 дітей, позбавлених батьківського піклування, 7 дітей, матері яких відбувають покарання в місцях позбавлення волі, 5 дітей, які тимчасово влаштовані за завою батьків.

За 4 роки в дитячому будинку «Перлінка» пройшла соціальну адаптацію 81 дитина. Адміністрація вживає заходи щодо влаштування дітей в сім'ї: 9 дітей було усиновлено, 5 — влаштовано в прийомні сім'ї, 9 — повернулись до біологічних батьків, 8 — передані під опіку громадян.

18 дітей навчаються в навчально-виховному комплексі «Гармонія» м. Одеси, завдяки чому не тільки отримують освіту, але й пізнають життя за межами дитячого будинку, вчать спілкуватись зі своїми однокласниками та їх батьками.

Вихователі, які працюють в дитячому будинку «Перлінка», мріють, щоб старші діти турбувалися про молодших, а молодші вчилися у старших. Як було б добре, щоб діти з 3-х років до повноліття проживали однією «великою сім'єю» зі своїми братами та сестрами, спілкувалися та зміцнювали родинні зв'язки, щоб дітей з однієї сім'ї можна було б усиновлювати разом, бо сьогодні, на жаль, досить часто явище, коли рідних братів та сестер розлучають.

Освітнє середовище дитячого будинку «Перлінка»

Архітектура дитячого будинку «Перлінка» забезпечує відчуття свободи, сприяє вихованню особистості, підготовленої до життя. Перший та другий поверхи комплексу розділені скляною підлогою, що розширює простір будови.

Дитячий будинок побудовано за індивідуальним проєктом.

Загальна площа — 5455,3 м².

Основна площа — 3454,7 м².

Підсобна площа — 2000,6 м².

Опалюється автономною газовою котельною.

Щоденно над приготуванням смачної та здорової їжі для наших дітей працюють і дієтсестра, і кухарі, і комірник, а новітнє обладнання (електроплити, духовка, електросковорідка, холодильник, овочева та молочна холодильні камери, електричний котел, посудомийна машина, картопличастка, соковижималка) дає можливість отримувати задоволення від роботи.

Обладнано зал для проведення занять з лікувальної фізкультури. Це місце, де діти на короткий час стають космонавтами, солдатами, а великі різнобарвні геометричні форми дають

можливість наблизити їх мрії. Тут діти непомітно для себе отримують комплекс лікувально-оздоровчих процедур за призначенням лікарів-спеціалістів.

Спортивні, рухові ігри, ігри-естафети забезпечують повноцінний фізичний розвиток дітей.

Центр естетичного розвитку дітей — музична зала, де відбуваються заняття з хореографії, музики. Вона обладнана акустичною системою та мультимедійною системою, караоке, є електрофортепіано.

Велику радість приносить дітям зала для катання на роликових ковзанах. До речі, це ще й розвиток м'язової активності та зміцнення вестибулярного апарату.

Велике перехрестя з машинами, велосипедами, вулицями, що знаходиться неподалік від «Перлинка», дає можливість закріпити знання правил дорожнього руху. Вихователі розробили правила дорожнього руху у віршованій формі. Діти отримали майже справжні індивідуальні права на водіння транспорту різної категорії (самокати, велосипеди, акумуляторні машини). У випадку порушення правил руху вони вилучаються з можливістю наступного повернення їх володарям. Ця гра дуже подобається дітям.

Для виконання домашніх завдань є дві класні кімнати з навчальними дошками, партами, телевізором, відеомагнітофоном та різноманітними дидактичними посібниками.

Методичний кабінет — це центр роботи всіх спеціалістів. У ньому проводяться малі педради, консультації, семінари, наради при директорові, засідання творчої та корегуючої групи. Тут систематизуються узагальнені матеріали з досвіду роботи педколективу, зосереджена велика кількість дидактичних посібників і методичної літератури, фонотека та відеотека музичних і пізнавальних дисків.

Для забезпечення ефективності роботи створено індивідуальні кабінети.

Багато часу діти проводять в групових кімнатах, тому їх інтер'єр та оформлення продумано до дрібниць. Вихователі намагаються, щоб кожна хвилина, проведена в них, дала дітям радість пізнання. А поряд з цим вони піклуються і про те, щоб забезпечити відпочинок кожної дитини, тому всі групи оснащені музичною аудіоакустичною системою.

Найважливішими загальнолюдськими цінностями є:

- людина та її моральне і фізичне здоров'я;
- суспільство, в якому ми живемо, та все, що пов'язано з соціальними цінностями людини;

- природа як живе середовище нашого проживання;

- Космос як дещо вище того, в чому ми живемо (для когось Бог, а для когось висока духовність).

Основні напрямки гармонізації загальнолюдських цінностей в освітньому процесі:

- гуманізація освіти;
- повне перевтілення кожної людської індивідуальності;
- забезпечення повноцінної соціалізації;
- екологізація нашої свідомості;
- духовне усвідомлення життя людини.

Завдання сучасної освіти — реалізувати ці напрямки. А можливість працювати в інноваційному режимі дозволяє нам обрати оптимальні засоби.

На наш погляд, це:

- гуманізація;
- естетизація;
- інтеграція;
- забезпечення умов для самореалізації у педагогічному процесі не тільки вихованців, але й педагогів.

У дитячому будинку є бібліотека з читальними залами для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Бібліотечний фонд складає 1664 книжки. Це художня та науково-методична література.

У читальному залі є відеотека, фонд якої складає 350 касет і дисків. У своїй більшості це науково-документальні фільми про флору, фауну, мистецтво та про життя відомих людей.

Для занять спортом є різні тренажери, велосипеди, ролики, татамі, тенісні столи, майданчики для футболу, волейболу, баскетболу.

Діти вчатьсЯ доглядати за квітами, рибками, черепаками, папугами, кроликами.

Педколектив добре розуміє, що дітям необхідно знайомитися з сімейним життям. Тому працює гурток «Смакота», де дошкільнята навчаються навичок господині в спеціально організованому приміщенні, а молодші школярі — на справжній кухні; художня майстерня, так званий «Венеціанський дворик», де діти виявляють свої художні здібності, готують творчі роботи, з радістю працюють не тільки з фарбами, але й з войлоком, солоним тістом, справжньою глиною на гончарному крузі.

Працює астрономічний гурток, де діти через справжній телескоп розглядають зірки та сузір'я, вивчають їх історію та легенди.

У затишному залі по колу розміщені дитячі крісла оригінального дизайну. Це космічна обсерваторія. Тут проводяться спеціальні психотренінги. Стеля космічної обсерваторії оформлена як карта зоряного неба, працює міні-планетарій.

Спільна робота з Академією педагогічних наук України

Актуальність завдання держави і суспільства щодо посилення уваги до охорони фізичного і психічного здоров'я дітей, створення нової системи особистісно орієнтованої освіти для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, обумовила тему нашого експериментального дослідження «Формування готовності вихованців дитячого будинку «Перлинка» до особистої та соціальної самореалізації». Під

науковим керівництвом завідувачки лабораторії педагогічних інновацій Академії педагогічних наук України Шекатунової Ганни Дмитрівни разом з працівниками лабораторії створена інноваційна модель розвитку дитячого будинку «Перлінка» та програма роботи відкритої соціально-педагогічної системи як альтернатива існуючій системі роботи із соціально незахищеними дітьми. Інститут психології АПН України, викладачі Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського, Одеського інституту удосконалення вчителів надають методичну допомогу педагогічним працівникам закладу. Головною ідеєю моделі розвитку комунального навчального закладу «Дитячий будинок "Перлінка"» як інноваційного освітнього закладу соціального партнерства є розвиток соціальних зв'язків працівників будинку та місцевої спільноти.

Педагогічний колектив тісно співпрацює з театрами та музеями міста, музичною, хореографічною та театральною школами, Одеською духовною семінарією, крім цього організована робота гуртків з футболу, тенісу, карате, шахів, ліплення, зображувального мистецтва, комп'ютерної грамотності тощо. Загальновідомо, що духовне виховання дітей — перш за все справа сім'ї. Саме тому в нашому будинку з'явилася невелика і затишна каплиця для виховання у дітей віри, любові, надії та надання їм сили, щоб не звернути зі шляху у дні душевних переживань. Після освячення каплички за благословенням Агафангела до дітей щодня приходять студенти семінарії, які допомагають їм знайти відповіді на запитання. Робота педагогічного колективу дитячого будинку «Перлінка» спрямована на те, щоб діти якомога раніше мали можливість самореалізуватися, набули навичок самообслуговування, у зв'язку з чим організована спільна робота дітей та спеціалістів різних професій: водія, кухаря, електрика, теслі, медичної сестри, прачки, швачки. Діти вчать готувати, мити посуд, прибирати та прати дрібні речі. У цьому році силами дітей на невеликому клаптику землі були вирощені полуниця, цибуля, часник, петрушка, кріп, горох, буряк, картопля, помідори. Серед дітей є такі, які з радістю та з любов'ю доглядають за міні-городом.

Велике значення надається організації виїздів дітей за межі дитячого будинку. Це екскурсії, прогулянки у парк, до моря, поїздки у театри, походи та інше. Завдяки таким виїздам діти отримують нові знання, розширюють кругозір, а також набувають позитивного емоційного досвіду. Завдяки меценатам наші діти провели незабутні два тижні в Москві, відвідали музеї Кремля, Оружейну палату, музей-парк в Царицино, Поклонну гору, Бородинську панораму, Сергієво-Троїцьку Лавру, св. джерело Сергія Радонежського, побували в музеї-садибі Абрамцево, цирку Нікуліна на Цвітному бульварі, Театрі кицьок Юрія Куклячова, Мос-

ковському зоопарку, побували в справжньому лісі, каталися на байдарках, атракціонах, а найголовніше — отримали великий емоційний заряд. А переліт з однієї держави в іншу став для них просто незабутнім.

Також діти здійснили паломницьку поїздку до м. Почаєва, туристично-пізнавальну екскурсію до м. Львова, відпочивали в таборі «Молода гвардія», а радість, яку вони отримали від першої самостійної рибалки, запам'ятається на все життя. Цього літа вони подорожували дорогами Криму, милувалися чудовими краєвидами Кримських гір, красою Лівадійського, Воронцовського і Масандрівського палаців. Здійснили складний, але незабутній підйом на Чафут-Кале, купались в гірському озері біля Мангуп-Кале. Побували в чудовому місті Севастополі.

Все це має велике значення для дітей, яких сьогодні вже неможливо назвати незахищеними. В їх очах сьогодні ви не побачите суму, заляканості. Вони особистості, в яких вже формується позитивне ставлення до життя, впевненість в собі та почуття самоповаги, хоча всі вони в минулому мають досить негативний досвід.

Одним із засобів гуманізації є самореалізація учасників освітнього процесу через отримання особистісних досягнень.

Завдання дитячого будинку — допомогти своєму випускнику самовизначитися у різноманітних сферах життєдіяльності, створити тим самим умови для його самореалізації. Особливу увагу при цьому набуває розвиток відповідального ставлення вихованців до різноманітних видів діяльності; використання такої форми розвитку соціальної активності як залучення до самостійного планування різноманітних справ та заходів, проведення вихованців через позицію керівника, що забезпечує виховання творчого потенціалу, а також розширення сфери суспільно корисної діяльності, яка повинна виходити за рамки дитячого будинку.

Допомога Монтессорі

Завдяки Благодійному фонду «К» представники закладу «Дитячий будинок «Перлінка»» пройшли навчання в Українському Монтессорі-центрі, ознайомилися з методикою Монтессорі, що дозволило їм забезпечувати індивідуальний розвиток кожного вихованця.

Піклування про здоров'я

Медичний блок включає кабінет для щеплення, маніпуляційну, ізолятор, масажний і фізіотерапевтичний кабінети, які обладнано апаратами аероіонопрофілактики, апаратом «Тонус», апаратом УВЧ80-3, тубус кварц, апаратом УЗІ 101ф, апаратом «Поток-1», апаратом «Ампіпульс-5», апаратом ультрафіолетового випромінювання «Промінь». Апаратура фізіотерапевтичного кабінету дозволяє здійснювати профілактику та лікування дитячих захворювань.

Аквапарк з масажними душами та водни-

ми фонтанами — це не лише місце зміцнення здоров'я, але й один з важливих елементів психотерапії водою. Індивідуальні сеанси гідромасажу та хронометрії в комплексі з ароматерапією не тільки приносять задоволення, але й сприяють профілактиці та лікуванню багатьох дитячих захворювань.

Всі наші діти були обстежені в Інституті очних хвороб ім. Філатова. 13 вихованців мають зниження зору, тому забезпечені окулярами. Постійно проходять фізіотерапевтичні процедури з профілактики очних захворювань. Всі діти забезпечені ортопедичним взуттям. У 2008 році було придбано фізіотерапевтичне обладнання, яке використовується з лікувальною метою і, як наслідок, рівень захворюваності знизився на 15 %. У літній період систематично проводяться загартовуючі заходи: з травня місяця — денний сон на вулиці; обливання водою; ходіння босоніж дві години на добу по траві та гальці; щоденне купання в морі; профілактика захворювань за допомогою «Нуга Бест»; щоденна робота на дошці Евмінова.

Однодумці

Мета діяльності педагогічного колективу дитячого будинку «Перлінка» — підтримати та підготувати дітей до самостійного життя, створити такі умови, в яких кожний вихованець зможе повірити в себе і свої можливості, відчути радість від своїх успіхів. У закладі затверджено Положення про СПМП, головним завданням якого є:

1) єдність вимог всіх спеціалістів;

2) профілактичні заходи щодо зміцнення емоційно-вольового стану дитини;

3) розвиток внутрішнього потенціалу кожного вихованця;

4) забезпечення добрих взаємовідношень дитини з дорослими;

5) самовизначення дитини.

I. Медичний супровід кожної дитини забезпечують: лікар-педіатр та психіатр, цілодобове чергування медичного персоналу (4 медичні сестри), фізіотерапевтична медсестра, медсестра з масажу, інструктор з лікувальної фізкультури. Основні напрямки їх роботи:

1. Діагностична робота.

2. Корекційна робота.

3. Оздоровчо-профілактична робота.

Всі ці напрямки реалізуються через проведення:

— фізіотерапевтичних процедур;

— гідромасажу;

— ароматерапії;

— хронометрапії;

— плавання в басейні;

— лікувальної фізкультури.

Двічі на рік до роботи СПМП приєднуються робітники дитячої поліклініки № 6, які проводять диспансеризацію вихованців.

II. Логопедична діагностика та корекція мови вихованців спрямована на:

— покращання фонетико-фонематичного слуху вихованців;

— збагачення активного словника;

— роботу з артикуляційним апаратом;

— роботу над темпом мови;

— виховання голосової культури;

— вивчення граматичної будови мови;

— читання та розуміння прочитаного.

Логопедична корекція забезпечується вчителями-логопедами.

III. Психолого-педагогічну підтримку в закладі забезпечують психолог, старший вихователь, вихователь, інструктор з фізичної культури та інші спеціалісти.

IV. Соціально-правовий супровід здійснюють юрист закладу, соціальний педагог та вихователь. Знання історії життя кожної дитини, захист її майнових та житлових прав, своєчасне отримання пенсій, аліментів — це складові роботи соціального педагога.

Контроль за результатами роботи СПМП здійснюється за наступними параметрами: 1) емоційний стан дитини; 2) психофізіологічні показники (сон, апетит); 3) активність дитини в різних видах діяльності.

Все це відбивається в: 1) медичній карті; 2) карті мовного розвитку; 3) бланку даних психологічних дослідів; 4) індивідуальній програмі медико-психолого-педагогічної корекції; 5) соціальному паспорті вихованця.

Регулярно проводяться соціально-психолого-медико-педагогічні консилиуми, до складу яких входять директор закладу, юрист, старший вихователь, психолог, соціальний педагог, логопед, лікар-педіатр, лікар-психіатр та вихователь відповідної групи. Кожний спеціаліст доповідає про результати проведеної діагностики та надає рекомендації. Після цього приймається спільне рішення щодо подальшої роботи з дитиною.

Вченими доведено, що людина в процесі соціалізації виступає самореалізуючим суб'єктом, в якого є свої мотиви, уподобання, потреби, який вміє ставити перед собою мету та досягати її. Саме це спрямовано на створення умов для саморозвитку особистості, виявлення її здібностей. І тому в нашій роботі знайшла відображення «Програма соціальної адаптації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку дитячого будинку «Перлінка»». Крім цього, в закладі діють програми, які отримали рецензію Академії педагогічних наук України.

Всі наші програми спрямовані на формування особистості, яка б була конкурентоспроможною в суспільстві, вміла орієнтуватися в системі суперечливих цінностей та визначати своє життєве кредо і життєвий стиль.

У маленькому віці дитина начебто не бачить всіх наших зусиль по відношенню до неї, а просто підкоряється дорослим, тому що особливості дошкільного та молодшого шкільного віку є довіра дорослому. Дитина дивиться на світ очима дорослих, але з часом приходить розуміння свого місця в світі, і саме тоді вона починає

шукати свій індивідуальний шлях. Саме тому сьогодні нам необхідно створити «сходинки» для вибору цього шляху, навчити дитину спілкуватися та правильно використовувати отримані знання.

Залучаючи дитину до ознайомлення з довкіллям, до життя в суспільстві, трудової діяльності, ми надаємо їй моральні зразки поведінки в суспільстві, існуючий «кодекс честі», де чітко визначено, що добре, а що погано. Так в процесі соціалізації дитина будує свою індивідуальну модель життя в суспільстві. Дитині-сироті дуже важливо адаптуватися в світі, тому ми сподіваємось, що зможемо надати дитині знання про суспільство, життя в ньому та еталони емоційного відношення до життєвих явищ і стосунків.

Вихованці-дошкільнята

Дошкільний вік — період пізнання дитиною навколишнього світу через гру, що ми і враховуємо при обладнанні групових приміщень.

Ігрова та пісочна терапія, робота в класах Монтессорі сприяють успішній соціалізації, що дає дитині можливість повірити в свій позитивний «Я-образ».

Логопеди-дефектологи працюють з тими, хто має затримку психічного розвитку.

Музичний керівник, хореограф, мистецтвознавець залучають дітей до мистецтва в «Центрі творчості», який є одним з проектів системи виховної роботи в дитячому будинку «Перлинка».

Молодші школярі

З дітьми старшого дошкільного віку педагоги займаються підготовкою до школи. Нашим вихованцям це вкрай необхідно, тому що часто в них слабко розвинуто логічне мислення, пам'ять, мова, увага, значно нижчий від вікової норми обсяг знань, різні психологічні травми з емоційними розладами.

Робота зі старшими дошкільниками та молодшими школярами спрямована на забезпечення якості навчання. Визначення індивідуальних особливостей кожної дитини, моделювання ситуації успіху, тренінги з вихованцями, пісочна терапія — все це дає можливість підвищити впевненість дитини у своїх здібностях, підвищити авторитет. Тісна співпраця з кожним вчителем НВК «Гармонія» допомагає досягти позитивних результатів у розвитку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Виставки, конкурси, фестивалі

Наші діти беруть участь у виставках, курсах, фестивалях:

- Конкурс малюнків «У світі казок» (м. Київ, журнал «Стена», 2007 рік);
- Благодійний проект, фотовиставка «Акварель небес», 2008 рік;

- Конкурс танцю «Малогвардійські підмости», 2009 рік;
 - Фестиваль дитячої творчості з декоративно-прикладного мистецтва та художньої самодіяльності «Загляни в глаза детей», 2009—2010 роки;
 - Конкурс художньої самодіяльності «Свято дитинства», 2010 рік;
 - Міжнародний фестиваль «Педагогіка XXI століття», 2010 рік;
 - Фестиваль «Молодь обирає здоров'я», 2010 рік, м. Одеса.
- Багато наших дітей стали призерами та лауреатами.

Наші традиції

Найважливішим напрямком соціалізації та адаптації вихованців є організація цікавого змістовного дозвілля і відпочинку.

Проводяться свята, розваги, турніри, зустрічі з цікавими людьми. Діти постійно відвідують льодяну ковзанку, парки, театри, музеї, цирк, філармонію. Традиційними стали свята, присвячені Дню народження дитячого будинку «Перлинка», Дню захисту дітей, Різду.

Наші діти відвідують музичну школу № 6 Київського району, вчать у талановитого педагога хореографії, вивчають ази комп'ютерної грамоти, займаються з тренерами східними єдиноборствами, театральною діяльністю, плетуть з бісеру, ліплять та малюють. Грають у футбол, вчать збирати палатки, розводити вогнище.

Шоквартально холи дитячого будинку «Перлинка» перетворюються на виставкові зали, де діти знайомляться з роботами професійних художників, фотохудожників, скульпторів. У житті дітей беруть участь студенти, які проходять педагогічну практику та працюють волонтерами.

Благодійний фонд «К» забезпечив дитячий будинок «Перлинка» новим транспортом: легковим автомобілем, мікроавтобусом, автобусом на 30 місць.

Всі працівники дитячого будинку дбають про те, щоб вихованці вирости чуйними і порядними людьми, навчилися самостійно жити в суперечливому і непростою світі, вміли досягати успіхів.

І на закінчення хочу привести слова великого російського поета О. С. Пушкіна:

«Говорят, что несчастье — хорошая школа, может быть. Но счастье есть лучший университет. Оно довершает воспитание души, способной к доброму и прекрасному...». Всі ми дуже віримо в наших дітей і маємо надію, що «Перлинка» стала для них справжньою батьківською домівкою.

С. М. ПЕТРОВА,

директор Одеського комунального закладу «Дитячий будинок "Перлинка"».